

חודש אדר א- נתינה - הקבלה שבנתינה

מדרשים לכיתה א

1. שלמה הקבצן

קריאות כיוון:

התלמידים יעסקו במושג הנתינה, משמעויותיו, הרגשות הכרוכים בכך וחשיבותו. בהתאם לערכי מפתח הל"ב יעסקו התלמידים בהבדל בין נתינה מופשטת לנתינה מוחשית – על השונה ועל הדומה ביניהן. התלמידים יעסקו במרכיביה ובחשיבותה של נתינה מופשטת.

יחפה מקד'מה - אלוה פתיחה פרוח אפתח הל"ב

מהי נתינה? מה ניתן לתת?
האם ישנם דברים שאי אפשר לתת?
למי אנחנו נותנים דברים?
האם נותנים רק דברים?
האם אפשר לתת משהו שלא רואים? מה למשל?
איך אנחנו נותנים דברים? (שוחחו על הבעת הפנים שלנו, על ההרגשה בלב?)
איך מרגישים כשנותנים משהו?

טקסט מרכזי:

בְּשֶׁעָה שְׁיָרֵד שְׁלֹמֹה מִמַּלְכוּתוֹ וְהָיָה מְחֹזֵר עַל הַפְּתִיחִים בְּשִׁבְלֵי פְּרָנְסָה, פָּגַע בּוֹ אָדָם אֶחָד וְנִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו. אָמַר לוֹ: אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, אִם רְצוֹנְךָ – הַשְׁגַּח עָלַי הַיּוֹם. מִיָּד הִלָּךְ עִמּוֹ וְהִעֲלֵהוּ לְעֵלְיָה וְזָבַח לוֹ שׁוֹר וְהִבִּיא לְפָנָיו הַרְבֵּה מִטְּעָמִים. הִתְחִיל מִשְׁמִיעַ לוֹ דְבָרֵי מַלְכוּתוֹ וְאָמַר לוֹ: זָכוֹר אֶתָּה, שְׁעָשִׂיתָ כֶּךָ וְכָךְ כְּשֶׁהֵייתָ מֶלֶךְ. כִּן שֶׁהִזְכִּיר לוֹ יְמֵי מַלְכוּתוֹ – הִתְחִיל שְׁלֹמֹה גּוֹעֵה וּבּוֹכָה. הָיָה בּוֹכָה כֹּל אוֹתָהּ סֵעָדָה, עַד שֶׁעָמַד מִשָּׁם בְּבִכָּיָה.

לְמַחֵר פָּגַע בּוֹ אָדָם אַחֵר. הִתְחִיל מִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ: אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! רְצוֹנְךָ שֶׁתְּשַׁגִּיחַ עָלַי הַיּוֹם? אָמַר לוֹ שְׁלֹמֹה: מָה אֶתָּה מְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת לִי, כְּשֶׁמֶ שְׁעָשָׂה לִי חֶבְרֵךְ?
אָמַר לוֹ: אֲדוֹנֵי, אִישׁ עָנִי אָנִי, אֵלָּא אִם תְּשַׁגִּיחַ עָלַי – מְעַט יִרְקוֹת יֵשׁ לִי, אָנִי מְנִיחַ לְפָנֶיךָ. אִם רְצוֹנְךָ – בּוֹא עִמִּי לְבֵיתִי. בָּא עִמּוֹ לְבֵיתוֹ. כִּן שֶׁהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ – רָחַץ פָּנָיו וְדִיו וְרָגְלָיו וְהִבִּיא לְפָנָיו מְעַט יֶרֶק. הִתְחִיל אוֹתוֹ הָאִישׁ לְנַחֲמוֹ וְאָמַר לוֹ: אֲדוֹנֵי, שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָבִיךָ, שְׂאִינָה פּוֹסְקֵת מְלוּכָה מִזְרָעוֹ; אֵלָּא כֶּךָ דָּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – מוֹלִכִים וְחוֹזְרֵי וּמְרַצָּה; אֲבָל עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירָךְ לְמַלְכוּתְךָ.

וכְשֶׁחֲזַר שְׁלֹמֹה לְמַלְכוּתוֹ, הִתְנַבֵּא עַל זֶה בְּחֻמְתּוֹ: "טוֹב אֶרְחַת יֶרֶק" (משלי טו, יז) – שְׂאֵכְלֵתִי אֶצֶל הָעָנִי, "מִשׁוֹר אֲבוֹס" (שם) – שֶׁלֹּא הֶאֱכִילֵנִי אוֹתוֹ עֲשִׂיר

[מדרש ילקוט שמעוני למשלי](#)

עיבוד לילדים מתוך אתר ספר האגדה:

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַד מִגְדוּלָתוֹ. מִמַּלְכָתוֹ הַגְּדוּלָה נִתְפַּלְגָה, וְהוּא שׁוֹב לֹא הָיָה מֶלֶךְ אֶלָּא קִבְצָן שֶׁנֶּהֱגָה לְהַקִּישׁ עַל דְּלִתוֹת הַבָּתִּים בִּירוּשָׁלַיִם וּלְקַבֵּץ נְדָבוֹת.

פַּעַם יָצָא מֵאַחַד הַבָּתִּים אָדָם וְאָמַר: "שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ! אֲדוֹנִי, אֲנִי מִזְמִין אוֹתָךְ לְהִיּוֹת מֶלֶךְ לְיוֹם! הִיכַנְסְ אֶל בֵּיתִי וְאֶכֶן לְךָ אַרוּחַת מְלָכִים! בְּשׂוֹר וּמִיָּנִי מְטַעֲמִים שְׂכָמוֹתֶם לֹא טַעַמְתֶּם מִזְמָן." שְׁמַח שְׁלֹמֹה שְׁמִישָׁהוּ זֹכֵר אוֹתוֹ וּמְכַבֵּד אוֹתוֹ, וְנִכְנַס בְּעֵקְבוֹת הָאִישׁ אֶל בֵּיתוֹ הַמְרוּנָוָה וְהַנָּאָה. וְאִמְנָם, עַד מְהֵרָה הוּגְשָׁה לוֹ אַרוּחָה נִפְלְאָה שְׂכָמוֹתָהּ לֹא טַעַם מֵאִזְ הָיָה מֶלֶךְ. בַּעֲדֵי שְׁלֹמֹה אוֹכַל בְּהַנָּאָה, פָּתַח מְאָרְחוֹ וְאָמַר: "הַזֹּכֵר אוֹתָהּ אֶת הַיָּמִים שֶׁבָּהֶם הָיִיתָ מֶלֶךְ? אֶת הַיָּמִים שֶׁבָּהֶם גִּרְתָּ בְּאַרְמוֹן? אֶת הַיָּמִים שֶׁבָּהֶם הַכּוֹל הִשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ?"

שָׁמַע שְׁלֹמֹה אֶת דְּבָרֵי הָאִישׁ, רָאָה אֶת עוֹשְׁרוֹ, נִזְכַּר בְּיָמָיו שֶׁבָּהֶם הָיָה מֶלֶךְ וְהִחֵל לִבְכוֹת. אָכַל וּבָכָה, אָכַל וּבָכָה, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף מְרֹוב כְּכִי חָדַל לֵאכֹל.

לְמַחֲרַת הַיּוֹם שׁוֹב יָצָא שְׁלֹמֹה, כְּמִנְהַגוֹ, לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים. וְהִנֵּה, שׁוֹב יָצָא לְקִרְאָתוֹ אָדָם וְאָמַר: "שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ! אֲדוֹנִי, אֲנִי מִזְמִין אוֹתָךְ לְהִיּוֹת מֶלֶךְ לְיוֹם אַחַד!"

עָנָה לוֹ שְׁלֹמֹה: "לְשֵׁם מָה? כַּדִּי שָׂגַם אוֹתָהּ תַּעֲצִיב אוֹתִי וְתִשְׁפִּיל אוֹתִי, כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה לִי אֶתְמוֹל חֲבֵרְךָ?" וְשֹׁלְמֹה סִיפֵר לוֹ בְּקִצְרָה אֶת קוֹרוֹתָיו בְּבֵית הָעֵשִׂיר.

"הוֹ לֹא!" הִרְגִיעַ הָאִישׁ אֶת שְׁלֹמֹה, "אֲצַלִּי לֹא יִהְיֶה כֵךְ. אֲנִי עֲנִי, רַק יִרְקוֹת יֵשׁ לִי בְּמִטְבָּחִי, אֲךְ אִם תִּסְכִּים לְסַעוֹד עַל שׁוֹלְחָנִי לֹא יִהְיֶה מֵאוֹשֵׁר מִמֶּנִּי... אֶנָּה, הַתּוֹאִיל לְבוֹא עִמִּי!"

הִתְרַצָּה שְׁלֹמֹה וְנִכְנַס בְּעֵקְבוֹת הָעֲנִי אֶל בֵּיתוֹ הַדָּל.

אֲךְ נִכְנַס, מִיד הִזְמִינוּ הָאִישׁ לְרוּחוֹ אֶת רַגְלָיו, יָדָיו וּפְנֵיו, הִנִּיחַ לְפָנָיו צִלְחַת יִרְקוֹת וְאָמַר: "אֲדוֹנִי! אֶל נָא תִהְיֶה עֲצוּב. אֱלוֹהִים הַבְּטִיחַ כִּי יָבוֹא יוֹם וְתִשׁוּב לְמַלּוּךְ, כִּי הַמְּלוּכָה נִיתְנָה לְךָ וּלְבָנֶיךָ." שְׁלֹמֹה אָכַל בְּהַנָּאָה אֶת הִירְקוֹת, הוֹדָה לְאִישׁ וְהִלַּךְ לְדַרְכוֹ.

שְׁנַיִם לְאַחַר מִכּוֹן, כְּשֶׁשָּׁב לְמַלּוּךְ בִּירוּשָׁלַיִם, סִיפֵר שְׁלֹמֹה: "אַרוּחַת הִירְקוֹת הַדָּלָה שֶׁאֲכַלְתִּי בְּבֵית הָעֲנִי הִייתָ מְהִנָּה פִּי כִּמָּה וְכִמָּה מִסַּעוֹדָת בְּשׂוֹר הַשׁוֹר שֶׁאֲכַלְתִּי אֲצַל הָעֵשִׂיר. כִּי הָעֵשִׂיר," הוֹסִיף וְהִסְבִּיר, "הִזְמִין אוֹתִי רַק כַּדִּי לְצַעַר אוֹתִי וְלִהְשִׁיב אוֹתִי." וּבְסִפּוֹ מְשָׁלוּ כְּתָב: "טוֹב אֶרְחַת יָרֵק וְאֶהְבֶּה שֵׁם מְשׁוֹר אֶבּוֹס וְשִׁנְאָה בּוֹ."

☛ מה נתן האיש הצניף למה? מה נתן האיש העשיר?

☛ האם הם נתנו לו מהו שהוא מצטרף אליהם?

☛ האם נתניה היא תמיד דבר מוחשי? האם אפשר לתת למישהו מהו רצוי?

(מחמאה, הכטחה, מיפוט מרצינות, צידוד)

רלוונטיות

שוחחו על ההבדל בין נתניה מוחשית לנתניה של דבר מופשט.

האם זה חשוב כיצד נותנים משהו?

כיצד ניתן "לתת מילים או הרגשה טובה"?

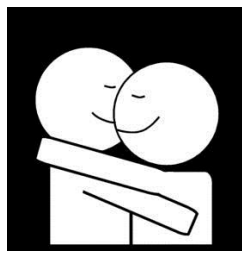
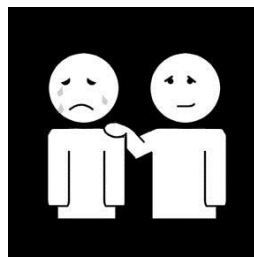
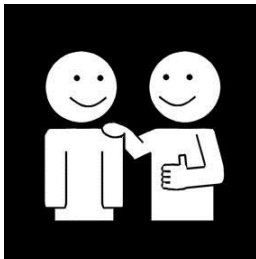
איך אני מרגיש כשאומרים לי מילה טובה? הביאו דוגמאות מהחיים.

הצעות לפעילות:

תנו בכל פעם לילד אחר להעביר "מילה טובה" בפנטומימה ותנו לקבוצה לנחש מה הוא מנסה לומר (למשל טפיחה על השכם, ליטוף, אגודל למעלה, מחיאות כפיים ועוד)

הצעה לזיכרה:

תנו לחבריכם "מתנות" שבהן מילים טובות, לקבוצות שעדיין לא יודעות לכתוב היטב נציע לתת חייכנים (ניתן לתת מילים וחייכנים בסלסילה מקושטת כמו משלוח מנות):
הצמידו שמות לרגשות ולמילים למה שמתואר בציורים.

2. אבא תחנה

קריאות כיוון:

התלמידים ימשיכו ויעסקו בשאלת הנתונה המוחשית והפעם מול הנתונה הפיזית התלמידים יכירו את המדרש על אבא תחנה ויעמיקו את דיונם סביב מושג הנתונה. התלמידים יתוודעו למושג הוויתור שבנתונה וידונו במחיר שאנחנו משלמים כשאנחנו נותנים.

טקסט מרכזי:

"וְזָרְחָה לְכֶם יְרָאֵי שָׁמַי שְׁמֵשׁ צְדָקָה" (מלאכי ג, כ).

אָבָא תַחְנָה הַחֲסִיד נִכְנָס לְעִירוֹ עָרַב שֵׁבֶת עִם חֲשֵׁכָה וְחִבְלֵתוֹ מִנַּחַת לוֹ עַל כְּתָפוֹ, וּמֵצֵא מִכָּה שְׁחִין אֶחָד מוּטָל בְּפֶרֶשֶׁת דָּרְכִים.

אָמַר לוֹ: רַבִּי, עֲשֵׂה עִמִּי צְדָקָה וְהַכְנִיסֵנִי לְעִיר.

אָמַר: אִם אֲנִי מְנִיחַ חִבְלֵתִי, מֵהֵיכָן אֶתְפָּרֵס אֲנִי וּבֵיתִי?

וְאִם אֲנִי מְנִיחַ אֶת מִכָּה שְׁחִין – אֲנִי מֵתְחִיב בְּנַפְשִׁי.

מָה עֲשֵׂה?

הַמְלִיץ יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר רַע וְהַכְנִיסוֹ לְמִכָּה שְׁחִין לְעִיר,

וְכֹא וְנָטַל אֶת חִבְלֵתוֹ וְנִכְנָס עִם דְּמִדּוּמֵי חֲמָה. וְהָיוּ הַכֹּל תַּמְהִים וְאוֹמְרִים: זֶה הוּא אָבָא תַחְנָה הַחֲסִיד!?

אָף הוּא הִרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאָמַר: תֵּאמַר, שְׁמָא חִלְלֵתִי אֶת הַשֵּׁבֶת?

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַזֵּרִים הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַחֲמָה.

<http://agadastories.org.il/node/425> (העיבוד לילדים באתר איננו מומלץ)

עיבוד לילדים

יום שישי. כמה שעות לפני כניסת השבת. חזר אבא תחנה אחרי כמה ימי עבודה מאומצים לביתו. רק היום קיבל את משכורתו ומיד רץ לקנות מצרכים לשבת וקצת בגדים לילדיו. בחבילה שעל גבו הניח את כל מה שקנה ממשכורתו, את שארית הכסף שנשאר ואת כלי העבודה שלו היקרים שלו. הוא הלך בדרך שמח לקראת הפגישה המחודשת עם בני משפחתו. מציץ מדי פעם אל השמש לוודא שלא יגיע הביתה מאוחר מדי.

לפתע בקצה השביל ראה אבא תחנה משהו מוטל השביל. הוא התקרב אליו, נגע בו והתפלא לראות אדם. אבא תחנה שאל את האיש: מה אתה עושה כאן? ושבת עוד מעט נכנסת? ענה האיש: פתאום בדרכי הרגשתי מאד לא טוב, לא הצלחתי להמשיך ללכת, אני כ"כ שמח שעברת כאן. כבר חששתי שאשאר תקוע כאן כל השבת בלי שיעבור כאן איש. האם תוכל לעזור לי? האם אוכל להישען אליך ולהיכנס איתך אל העיר בטרם תיכנס השבת? חשב אבא תחנה לעצמו: אם אעזור לאיש הזה ללכת אצטרך להשאיר כאן את החבילה הכבדה שלי. לא אצליח לחזור לכאן לפני כניסת השבת ומישהו עלול לגנוב אותה עד שאחזור במוצאי שבת. ומה יהיה עם המצרכים? ממה נאכל אני ומשפחתי במהלך השבת? וכלי העבודה שלי? אם יגנבו? כיצד אוכל לעבוד ולהתפרנס גם בשבוע הבא?

אבא תחנה כמעט התחיל להתנצל בפני האיש, להסביר לו שהוא לא יכול, ש עוד מעט תיכנס שבת והוא לא יכול להשאיר כאן את חבילתו הכבדה ולסייע לו בהליכה אל העיר. אבל הוא הסתכל על האיש החולה, החלש הזה ולא היה יכול.

הוא החביא את חבילתו בין השיחים ואמר לו: בוא, אעזור לך.

השמש כבר כמעט שקעה כשנכנסו אבא תחנה והאיש החולה אל העיר. אנשי העיר כבר היו מצוחצחים ומלבושים יפה לקראת שבת. אבא תחנה ידע שהוא לא יכול להשאיר את חבילתו בדרך, הניח את האיש החולה בפתח ביתו וחזר אל הדרך.

כשחזר אל עיר עם החבילה נצנצו קרניים אחרונות של שמש. האנשים בדרך לבית הכנסת התבוננו בו בתדהמה: הייתכן כי זה הוא אבא תחנה החסיד? הרי עד שיגיע לביתו בקצה השני של העיר כבר תיכנס השבת והוא עוד סוחב את חבילתו הכבדה וטרם התכוננו לשבת, הוא ובני ביתו. אבא תחנה חש במבטיהם והתבייש, התבייש שתיכף יחלל את השבת, התבייש ממה שהוא עתיד לומר למשפחתו על האיחור הרב.

לפתע דבר מוזר קרה. במקום שקרני השמש ילכו והתמעטו הן החלו להתרבות, האור ברחובות הלך וגדל ואור גדול זרח על העיר עד שהגיע אבא תחנה לביתו והתכוון לקבל את השבת ורק אז שקעה השמש סופית....

קריאה יחפה:

מה קרה לשמש? מי "הזריח" אותה בניגוד לדרך הטבע?

מדוע לדעתכם, זה קרה?

מה הייתה ה"נתינה" של אבא תחנה?

האם הוא נתן "משהו"?

מה היה המחיר לנתינה שלו? מה היה עלול לקרות לו?

האם הייתם חושבים שהוא "לא בסדר" לו היה ממשיך בדרכו ולא עוזר לאיש החולה?

מה היה עלול לקרות לאיש החולה לו לא היה אבא תחנה מסייע בידו?

רלוונטיות

מתי הייתי צריך לוותר על משהו חשוב לי כדי לעזור לאחרים?

האם הסכמתי לעשות זאת?

היכן אנחנו נתקלים במצבים של וויתור לטובת אחרים או חברים בכיתה?

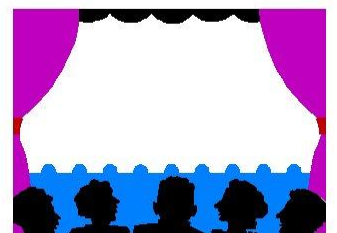
האם קרה לכם שוויתור דווקא הביא אתכם לכך שמישהו אחר עזר לכם? מישהו לא קשור?

האם וויתור יכול להביא אותנו להצליח במשהו אחר? הביאו דוגמאות.

הצגות עצמיות:

1. המחזו את הסיפור (כולל מה שהדמויות "אומרות לעצמן": מחשבותיו של האיש החולה לפני פגישתו עם אבא תחנה ובמהלכה, מחשבותיו של אבא תחנה לפני שפגש את החולה במהלך הפגישה ולאחריה)

2. יצרו "תיאטרון בובות" ובו דמות החולה, דמותו של אבא תחנה, דמויות אנשי העיר, דמות אשתו של אבא תחנה המצפה לבואו ודואגת לו ועוד. תוכלו

באמצעות הבובות להמחיז את הסיפור.

3. לתת צדקה

קריאות כיוון:

התלמידים יכירו את המדרש על ביתו של רבי עקיבא
התלמידים ימשיכו ויעסקו בסוגיית הנתינה המוחשית
התלמידים יבחנו את משמעות הנתינה לאדם הנותן והשפעתה על חייו.

טקסט מרכזי:

לרבי עקיבא הייתה בת, אמרו לו הכלדיים (אסטרולוגים): אותו היום שנכנסת לבית החופה
מכיש אותה נחש והיא מתה. היה דואג על הדבר הרבה.
אותו היום [יום חתונתה] נטלה המכבנה [=סיכת ראש] נעצה אותה בסדק, קרה שישבה
בעינו של נחש. בבוקר כשנטלה אותה, נסרח ובא הנחש אחריה.
אמר לה אביה, מה עשית?
אמרה לו, בערב בא עני, קרא בפתח והיה כל העולם טרוד בסעודה ואין שומע אותי,
קמתי אני ולקחתי מנתי שנתתם לי ונתתיה לו.
אמר לה: מצווה עשית.
יצא רבי עקיבא ודרש: "וצדקה תציל ממוות..."
תלמוד בבלי, מסכת שבת, קנו ע"ב.

עיבוד לילדים:

בבית רבי עקיבא רעש המולך; צלחות משקשקות, חוצצה מחצצרת, פרחים מעטרים כל פינה.
בחדרה עומדת נרגשת בתו של רבי עקיבא, מנסה לא לדרוך על שולי שמלתה הלבנה, מסדרת
תלתל סורר במכבנה נוצצת וחדה. היום בתו של רבי עקיבא מתחתנת, והחיוך שעל פניה מאיר את
כל הבית. היא מאושרת. רבי עקיבא אינו מאושר, כשנולדה בתו אמרו לו מגידי העתידות: "יום
חתונתה של בתך יהיה יומה האחרון."
החתונה הייתה נהדרת והסעודה מפוארת: החתן והכלה רקדו, מעדנים עלו על השולחנות ויין
נשפך פמים. רק רבי עקיבא לא רקד, לא שר ולא טעם מהאוכל שהוגש לאורחים. הוא הביט בבתו
באהבה רבה והמשיך לקוות, לקוות לנס.
התזמורת ניגנה עד שאחרון האורחים הלך לביתו. גם החתן והכלה הלכו יחד לביתם החדש,
עייפים ומאושרים. בתו של רבי עקיבא הסירה את המכבנה (הסיכה) הגדולה והנוצצת, וכדי שלא
תדקור בטעות אף אחד, נעצה אותה בין שתי אבנים בקיר החדר והלכה לישון. רבי עקיבא לא ישן
כל הלילה. הלילה תם, השמש זרחה, מאירה את העולם, מעירה את הציפורים. רבי עקיבא בכה
באור השמש בעיניים דומעות.
"בוקר טוב, אבא," שמע רבי עקיבא קול. "אבא, אתה בסדר?"
רבי עקיבא הסתובב – והנה מולו עומדת בתו, והיא בריאה ושלמה!
אחרי שחיבק אותה, הביט בה, חייך, הביט וחיבק אותה שוב, שאל רבי עקיבא את בתו:

"קרה אתמול משהו?"

"התחתנתי אתמול, אבא, ענתה בחיך."

"אני יודע," אמר רבי עקיבא, "אבל האם קרה אתמול משהו מוזר? משהו יוצא דופן?"

ניסתה הבת להיזכר, חשבה ואמרה: "אתה מתכוון לעיני?"

"ספרי," ביקש רבי עקיבא. והבת סיפרה: "אתמול באמצע החתונה, בזמן שכולם אכלו, בא עני

ועמד בפתח הבית. אף אחד לא שמע אותו, כולם היו עסוקים בסעודה."

"ואת שמעת?"

"ראיתי אותו," אמרה הבת, "במקרה. הוא ביקש אוכל. כולם היו עסוקים בחתונה ואיש לא שם

אליו לב. הצלחת שלי הייתה מלאה, עוד לא נגעתי בה. נתתי לעיני את הצלחת והוא לקח אותה

ונעלם."

רבי עקיבא הבין מיד – הנבואה על מות בתו ביום החתונה הייתה אמורה להתקיים. רק בזכות

לבה הטוב והאוכל שנתנה לעיני היא עדיין עומדת כאן מולו. מצוות הצדקה הצילה את חיה. רבי

עקיבא חיבק שוב את בתו, "את ילדה טובה," לחש באוזנה.

אחר כך עמדה בתו של רבי עקיבא בחדרה, תלתל סורר מדגדג את מצחה. היא הושיטה יד ושלפה

מתוך הקיר את המכבנה (הסיכה) הנוצצת והחדה. הסיכה הייתה נעוצה בגווייתו של נחש ארסי,

נחש שחיקה לפלה בחדרה, פלה שצלחת אחת הצילה את חיה.

יצא ר' עקיבא ולימד: "צדקה תציל ממוות."

קריאה יחפה

איזו נתינה הייתה כאן?

מי נתן? מי קיבל?

כיצד שינתה הנתינה את חייה של בתו של רבי עקיבא?

רלוונטיות:

כיצד יכולה נתינה לשפר את הרגשתו של הנותן?

כיצד היא יכולה לשנות את מערכת יחסיו עם אחרים?

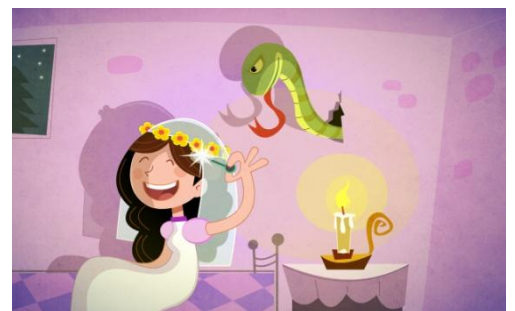
האם לדעתכם יכולה לשנות את חייו של הנותן?

למורה: כדאי ללמוד כאן סיפור של אדם שנותן כדרך חיים. מתנדב, עובד בעמותת סיוע כלשהי,

או אפילו מתנדב בביה"ס. שוחחו על נתינה כדרך חיים.

הצעה ליצירה:

סדרו את התמונות שלפניכם לפי סדר האירועים וכתבו או ספרו את הסיפור במילים שלכם.

י רבי עקיבא שחלה.

לא נכנסו חכמים לבקרו,
ונכנס רבי עקיבא לבקרו,
ובשביל שכיבדו את החדר וריבצו לפניו – חיה (התלמיד).
אמר לו: "רבי החייתני".

(בבלי, נדרים, מ, ע"א)

עיבוד לילדים:

לרבי עקיבא היתה כיתה מלאה תלמידים. ועדיין למרות שתלמידיו היו רבים הוא הכיר כל אחד מהם בשמו וידע איפה כל אחד מהם גר, למי מהם יש ילדים ומי מתחתן השנה. הוא גם שם לב בכל יום מי חסר ושאל בשלומו. אבל היום היה בכל זאת יוצא דופן. יהושע לא הגיע ללמוד בבית המדרש כבר ימים רבים. בכל יום הוא שאל לשלומו ואמרו לו שהוא חולה אבל היום יהושע לא הגיע אפילו לשיעור פרשת שבוע האהוב עליו ורבי עקיבא החל לדאוג. הוא שאל את יתר התלמידים אם מישהו ראה אותו אבל אף לא ראה. אחד התלמידים אמר ששמע שהוא חולה. האם מישהו ביקר אצלו? שאל רבי עקיבא ולא הייתה תשובה. רבי עקיבא החליט לעשות מעשה. הוא בירר את כתובתו של יהושע, ביטל שיעור בבית המדרש והלך בעצמו אל בית תלמידו. כשדפק על הדלת נשמע קול חלש, הוא פתח את הדלת וראה את תלמידו שוכב במיטה. יהושע היה מופתע מאד: רבי, מה אתה עושה כאן?? שאל רבי עקיבא ענה: "באתי לשאול בשלומך, לבקרך, לראות אם אתה זקוק לדבר מה... יהושע המופתע לא הצליח לדבר: לא, לא צריך כלום, תודה אבל רבי עקיבא הבחין ברצפה המלוכלכת ובאבק שהצטבר בכל פינה. "לא נעים להיות חולה בבית כזה" אמר לעצמו. הוא הפשיל שרוולים והחל לשטוף את הרצפות, אח"כ ניקה את האבק ואת הכלים שהיו מפוזרים בכל מקום. כל זאת לנגד עיניו המשתאות של תלמידו. לאחר שעה ארוכה היה הבית מבריק. יהושע כבר הרגיש הרבה יותר טוב. הוא הרים את עיניו ואמר למורו: רבי, החייתני (=החזרת אותי לחיים).....

קריאה יחפה:

מדוע לדעתכם, היה יהושע מופתע כ"כ כשראה את מורו?
מדוע אמר לו "רבי החייתני"? מה הייתה כוונתו?
כיצד קרה שאף אחד מן החכמים האחרים לא נכנס לבקר את יהושע?
מדוע ניקה רבי עקיבא את בית תלמידו? האם לא הספיק הביקור ותשומת הלב?
שוחחו על הדוגמא שנתן רבי עקיבא לתלמידו בעצם ביקורו.

רלוונטיות:

מה אנחנו עושים כשאחד החברים שלנו חולה? האם אנחנו באים לבקרו?
במה אנחנו יכולים לסייע לו? (גם מבלי לבקרו?)
למה זקוק חבר חולה? (האם הוא צריך שישטפו את ביתו?)
מה אנחנו יכולים לעשות למענו כחברים?

הצעה לפעילות:

הכינו "ערכה לחולה". נסו לחשוב על צרכים שיכולים להיות לילד חולה (משהו שישמח או יצחיק אותו? משהו מתוק? שיעורי בית או כל דבר אחר שנעשה בכיתה? ברכה? מה עוד?) קשטו אותה והפכו אותה לנוהג קבוע לשליחה כאשר אחד הילדים חולה במשך מספר ימים. תוכלו גם לקבוע נהלים לעזרה לילד חולה: מי מתקשר? מי מעביר שיעורי בית? מי כותב לו משהו? מי בודק עם הוריו מה נחוץ לו?

זאת גם הזדמנות ללמד את ברכת "מי שברך" לחולה ולצרפה לתפילה אם עוד לא עשיתם זאת.

מי שִׁבְּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב (ניתן להוסיף כאן: ואימותינו: שרה, רבקה, רחל ולאה)... הוא יִבְרַךְ וִירְפָא אֶת (כאן יש לומר את שם הילד ושם אימו).
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִמְלֵא רַחֲמִים עָלָיו לְהַחֲלִימוֹ וּלְרַפְּאוֹתוֹ וּלְהַחֲזִיקוֹ וּלְהַחֲיֹתוֹ, וַיִּשְׁלַח לוֹ מְהֵרָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם לְרַמְ"ח אֲבָרְיוֹ וּשְׁס"ה גִּידָיו בְּתוֹךְ שָׁאַר חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל... וְנֹאמַר אָמֵן:

הסבירו לתלמידים מה פירוש רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו.
הוסיפו כמה מילים אישיות משלכם אם תרצו...

עוד התייחסויות לסיפור בגיל הרך תמצאו בחוברת "סיפורים מימים עברו" וכן

באתר הבא:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/PreSchool/Moreshet/Pirsumim/SipurimMitamimAvaru/SipurimMiyamimRabiAkiva.htm>

קריאות כיוון:

התלמידים יעסקו במושג השמחה וברלוונטיות שלו לחייהם.
התלמידים יבררו לעצמם את הקשר שבין שמחה לנתינה.
התלמידים "יתאמנו" בלשמח זה את זה וגם אחרים.

המדרש במקור

רבי ברוקא מהעיר חוזאה, היה מצוי בשוק והיה אליהו הנביא מצוי אצלו. אמר לו: יש בשוק זה מישהו שהוא בן העולם הבא? אמר לו: לא... בינתיים באו שני בני אדם. אמר לו אליהו: הללו בני העולם הבא הם. הלך אצלם. אמר להם: מה מעשיכם? אמרו לו: בני אדם שמחים אנו, ומשמחים עצובים. וכשאנו רואים שניים שנפלה קטטה ביניהם, אנו טורחים ועושים שלום ביניהם.

(מתורגם מתוך תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף כב, עא)

עיבוד לילדים:

לרבי ברוקא היה קשר מיוחד לאליהו הנביא. הוא יכל לשאול אותו שאלות ואליהו הנביא היה עונה לו תשובות על דברים שבני אדם רגילים לא יכולים לדעת לבד. פעם אחת כשהיה בשוק שאל רבי ברוקא את אליהו הנביא: "האם יש כאן בשוק אנשים שנחשבים לצדיקים גדולים?" ענה לו אליהו: "...לא" לפתע הגיעו שני אנשים לשוק, רבי ברוקא ממש לא הבחין בהם, הם לא היו יוצאי דופן ואפילו נראו קצת מוזרים. אבל אליהו הנביא נגע בכתפו והצביע לעברו ואמר לו: "אלה שני אלה, אתה רואה? הם צדיקים גדולים". רבי ברוקא הופתע ולאחר שאליהו נעלם (כפי שהוא בד"כ עושה) הוא ניגש לשני האנשים ושאל אותם: במה אתם עוסקים?

ניתן לצרור כאן ופאול - מדוע לדעתכם האל רבי ברוקא את השאלה הזאת ומה לדעתכם תהיה התשובה לפי האנשים? מה הופק אותם לצדיקים גדולים?

ענו לו שני האנשים: אנחנו אנשים שמחים. וכשאנחנו רואים מישהו עצוב אנחנו מיד משמחים אותו. כשאנחנו רואים שני אנשים שרבו ביניהם אנחנו מיד משלימים ביניהם.

קריאה יחסה:

מה הופך את שני האנשים שעליהם הצביע אליהו הנביא לצדיקים גדולים?
האם שמחה היא "תכונה טובה"? כיצד היא הופכת אנשים לצדיקים?
האנשים שבסיפור אינם שמחים רק לעצמם אלא הם משתדלים לשמח אחרים – כיצד
הם עושים זאת?

רפונטיות

כיצד ניתן לשמח אחרים? כיצד אנחנו עושים זאת?
מה משמח אותנו?
המדרש מחבר בין השכנת שלום בין בני אדם לבין השכנת שמחה – איך זה קשור?
כיצד אני מרגיש כשאני בריב?

הצעת פצילות: אחו אחך את השני

ניתן ליישם את שיטת "גמד קטן". כל ילד יגריל שם של ילד אחר אותו יהיה עליו
לשמח. חשבו קודם על דרכים שונות לשמח: תשורה קטנה, ספור בדיחה, מחמאה
וכו. אח"כ שוחחו על מה היה משמח וכיצד נוכל להמשיך ולשמח את חברינו לכיתה

הידעת? לייזניט רפואיים

מומלץ לספר לילדים על עבודתם ותרומתם של ליצנים רפואיים:

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9C%D7%99%D7%A6%D7%A0%D7%95%D7%AA_%D7%A8%D7%A4%D7%95%D7%90%D7%99%D7%AA

אם ניתן רצוי להקרין גם קטע מתוך פאטצ' אדאמס:

דקות: 38.30 ועד 33. <http://www.videoweed.es/file/bxngqhai3wjx5>

☛ האם אנה אנשיט לו נתינה?

☛ האם לו נתינה מוחשית או מופשטת?

2. שתי חברות ומשלוח מנות \ רבקה אליצור

על המדרגות שעל יד הבית ישבה ילדה קטנה ושמה מרים. שתי צמות שחורות היו לה ובהן סרטים אדומים. היא הביטה אל הרחוב בעיניים שחורות ויפות. ברחוב הייתה שמחה גדולה.

היה חג פורים. ילדים עברו ברחוב לבושים תלבושות פורים יפות. הנה מלכה אסתר בשמלה לבנה וארוכה. כתר זהב לראשה. הנה שוטר לבוש מדים שורק במשרוקית. הנה סיני ולו צמה ארוכה...

הילדים עוברים שמחים ועליזים, מראים זה לזה את התחפושות שלהם. "תראו את המצנפת שלי, איזה גובה," אומר ילד ליצן. "הביטו על הצבעים בשמשייה שלי," אומרת ילדה יפנית. ומרים אין לה תחפושת.

ומרים אינה מכירה שום ילד ושום ילדה. מדוע? מרים חדשה בארץ. לפני שבוע באה עם אבא ואמא שלה באוניה. מארץ רחוקה באו. ימים רבים היו בדרך. והנה עכשיו היא כאן.

בית – יש לה.
מיטה לישון – יש לה.
שולחן לאכול עליו- יש לה.
מה אין לה?
אין לה חברה ואין לה חבר.
רק אבא ואמא ודי.
והנה עוברת ברחוב הדסה. הדסה גרה בבית ממול.
היא לובשת תלבושת פורים יפה.

הדסה רקדנית. יש לה חצאית אדומה, רחבה, גם החולצה שלה אדומה. לראשה זר פרחים ונעליה נעלי רקדנית אדומות. בידה של הדסה מגש גדול מכוסה מפית לבנה. אמא של הדסה שמה על המגש עוגה גדולה ויפה, תפוח, אגס, ובקבוק יין. הדסה הולכת אל סבתא להביא לה "משלוח מנות". עייפה הדסה קצת והניחה את המגש על גדר החצר של מרים. רצתה לנוח רגע. והנה ראתה את מרים יושבת על המדרגות, ומביטה ומביטה...

"למה את לא התחפשת?" אמרה הדסה אל מרים.
שתקה מרים. היא לא ידעה לדבר עברית. חדשה הייתה בארץ.
עולה חדשה.

"היום פורים", אמרה הדסה "את לא לוקחת 'משלוח מנות'?"
מרים הביטה בעיניה הגדולות ולא ענתה.
ראתה הדסה כי מרים אינה מבינה מה היא מדברת. הרימה הדסה את המפית מעל המגש והראתה עליו למרים בידה. כמה מרים ממקומה והתקרבה.

"אה! 'משלוח מנות'" אמרה מרים. רמזה לה הדסה בידיה ושאלה: את.. לא.. 'משלוח מנות'..."

"שמה?..." והראתה בידה לרחוב. זאת אומרת: למה אינך לוקחת משלוח מנות למשהו? הבינה מרים. הרימה שתי ידיה, הרימה שתי גבות עיניה, כאילו אומרת: אין! אין לי למי להביא. אני לא מכירה איש.

ולא חייכה עוד. והייתה עצובה.

חזרה מרים וישבה על המדרגות והדסה לקחה את "משלוח המנות" והלכה. מרים נכנסה וישבה בבית, כי הייתה עצובה. היא לא רצתה עוד לראות את השמחה ברחוב. למה לה לראות את השמחה והיא אינה שמחה? אין לה חבר, אין לה חברה... והנה דפיקה בדלת.

מי בא?

בפתח עמדה הדסה, בידה מגש גדול ועליו "משלוח מנות".

"שלום! פורים שמח!", אמרה הדסה.

"הבאתי לכם 'משלוח מנות'." העמידה הדסה את המגש על השולחן ורמזה בידיה על מרים, על אמא שלה ועל אבא שלה. כאילו אומרת: זה בשבילכם. הצביעה מרים באצבעה על עצמה ובעיניה שאלה. כאילו אומרת: לי? נענעה הדסה בחזקה בראשה: כן, כן, לך.

"פורים... 'משלוח מנות'..." אמרה מרים בעברית וצחקה. היא דברה אל אבא ואמא שלה מהר-מהר. הראתה בידה על הדסה ועל "משלוח המנות" ושמחה וצחקה. שמחו גם אבא ואמא של מרים. אמרו "תודה... תודה..." ולטפו את ראשה של הדסה.

מהרה אמא של מרים, לקחה מגש גם היא, שמה עליו עוגות, סוכריות, אגוזים ושקדים. כיסתה במפית לבנה ושמה ביד מרים.

לקחה מרים את המגש ורמזה להדסה, כאילו אומרת: זה בשבילכם.

הלכו מרים והדסה לביתה של הדסה. נתנה מרים את "משלוח המנות" לאמא של הדסה ואמרה: "שלום, שלום פורים – שלום." וצחקה.

ומאז היו מרים והדסה חברות. טוב היה למרים. היה לה הכול.

בית לגור בו – היה לה.

שולחן לאכול עליו – היה לה.

מיטה לישון בה – היה לה.

ומה עוד היה לה?

הייתה לה חברה טובה לשחק ולשמוח איתה.

אמרה מרים: "טוב בישראל. טוב."

קראתה יחסה:

מה עשתה הדסה? מה גרם לה לעשות זאת? כיצד הבינה מה נחוץ למרים?

כיצד לדעתכם הרגישה מרים כשראתה את הילדים האחרים?

כיצד הרגישה הדסה כשהכינה והביאה את משלוח המנות?

למדו את הפסוק המפרט את מצוות חג הפורים:

וְהִחַדְשׁ אֶשֶׁר נִהְפָּדָה לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב
לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה
וּמְשֻׁלּוּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ
וּמְתָנוּת לְאֲבִיוָנִים.
(אסתר ט, כב)

אילו סוגי נתינה מתוארים במגילת אסתר?
במה שונה נתינה של משלוח מנות מנתינה של מתנות לאביונים? במה היא דומה?
איזו מצווה נוספת מאפיינת את חג הפורים?
למורה: שוחחו על הקשר בין משתה ושמחה לבין משלוח מנות ומתנות לאביונים.

רצונות:

איך מרגישים כשנותנים?
ספרו על מקרים בהם נתתם משהו, מוחשי או מופשט, ועל הרגשה שליוותה אתכם.

הצעה לפעילות:

הכינו משלוח מנות כיתתי שיכלול מרכיבים שונים ותנו אותו לדמות משמעותית או דמות שנוטה להיות שקופה בחיי ביה"ס: שומר ביה"ס, מנקה, מנהל/ת, מורה מחליפה ועוד...

לשם כך עליכם להגדיר מה ייחשב לנתינה ומה עליכם לשים באותו משלוח מנות (האם דברים שהילדים יביאו מהבית? האם דברים שיכינו בכיתה? האם דברים שניתן לאכול או פריטים המביעים תשומת לב וחיבה וכו...)

3. מעשים של ממש - סיפור חסידי - עיבוד: אדיר כהן

חסיד אחד, שהיה מתלמידיו של הרבי מבריסק, בא אחרי שנים לבקר את רבו.

שאל הרבי: "מה מעשיך?"

"השבח לאל", השיב לו "אני בריא ושמח בחלקי, עוסק במסחר ומצליח."

המשיך הרבי בשיתותם ואחרי דקות אחדות שב ושאלו: "מה מעשיך?"

"ברוך השם, אני רואה ברכה במעשי ידי, השיב החסיד.

לא חלפה שעה קלה והרבי שב ושאל אותו: "מה מעשיך?"

תמה החסיד ואמר: "רבי, זו פעם שלישית שאתה שואל אותי אותה שאלה,

והן כבר השבתי לך עליה."

"צר לי, אמר לו הרבי, "לא השבת לי עליה."

אני שואל אותך מה מעשיך ואתה מספר לי על בריאותך, עסוקך במסחר והצלחתך.

אלה אינם מעשיך אלא פרי מעשיו של בורא עולם למענך, ואלו אני שואל אותך

על מעשיך אתה: האם נותן אתה צדקה? האם אתה תומך באלמנות וביתומים?

האם ביתך פתוח לעניים ולקשי יום?"

קריאה יחסה:

מה שאל הרבי את החסיד? מה ענה החסיד?

מדוע שאל הרבי את שאלתו שוב ושוב?

מה נחשב ל"מעשים" מבחינת הרבי? ומבחינת החסיד?

כיצד הבנתם אתם את השאלה?

מה ההבדל בין המעשים שאליהם התייחס החסיד לאלה שאליהם התייחס הרבי?

רלוונטיות:

הרבי התייחס לנתינה לזולת כאל מעשים "אמיתיים" בעוד החסיד התייחס למצבו

ולמעשיו עבור עצמו כאל "מעשיו האמיתיים".

מתי אנחנו עושים דברים למען עצמנו ומתי למען עצמינו? (כדאי ליצור טבלה על הלוח

שתפריד בין שני המעשים). אילו מעשים נחשבים בעינינו יותר?

❖ שני הטקסטים האחרונים לקוחים מתוך חומרי מפתח הל"ב באתר משרד החינוך.